

Vägledning till ideella föreningar och stiftelser

Innehåll

Inledning	2
1. Att ta fram och utveckla kunskap.....	2
1.1. Kunskap om segregationens nuläge, konsekvenser och orsaker ..	2
1.2. Kunskap om insatser i samverkan på lokal nivå.....	4
2. Strategisk samverkan och gemensamt agerande i områden med socioekonomiska utmaningar	4
2.1. Identifiera verksamheter, aktörer och förutsättningar för samverkan	5
2.2. Etablera gemensam bild av problem, behov och nödvändiga åtgärder i områden med socioekonomiska utmaningar	6
2.3. Strategisk samverkan lokalt	8

Inledning

Delegationen mot segregation har tagit fram en vägledning för ideella föreningar och stiftelsers lokala arbete med att minska och motverka segregation. Syftet med vägledningen är att stödja civilsamhällets del i arbetet med långsiktiga åtgärder mot segregation på lokal nivå.

Ideella föreningar och stiftelser kan enligt förordningen ansöka om medel för långsiktiga åtgärder som bidrar till att minska och motverka segregation på lokal nivå. I vägledningen beskrivs vad som är viktigt att tänka på för att arbetet mot segregation ska kunna vara långsiktigt. Delegationen mot segregation stödjer ideella föreningar och stiftelsers insatser lokalt som handlar om:

- Att ta fram och utveckla kunskap (kapitel 1)
- Strategisk samverkan och gemensamt agerande lokalt (kapitel 2)

1. Att ta fram och utveckla kunskap

Delegationen mot segregation kan med statsbidrag stödja arbetet mot segregation på lokal nivå. Arbetet som kan stödjas ska bidra till att öka de långsiktiga effekterna av insatser för att förbättra situationen i socioekonomiskt utsatta områden och motverka strukturella orsaker till segregation.

Ett långsiktigt arbete mot segregation i områden med socioekonomiska utmaningar behöver utgå från kunskap och erfarenheter. I det arbetet har civilsamhället en särskilt viktig funktion som innovatör, utbildare, kunskapsförmedlare och kunskapsutvecklare.

1.1. KUNSKAP OM SEGREGATIONENS NULÄGE, KONSEKVENSER OCH ORSAKER

Ideella föreningar och stiftelser har en viktig roll som opinionsbildare och påverkansaktör genom att formulera förslag på hur offentlig maktutövning kan utvecklas. Organisationernas egna analyser av segregationens nuläge, konsekvenser och orsaker kan vara en viktig utgångspunkt för att initiera förändring och utveckling på lokal nivå.

Ideella föreningar och stiftelser kan också ta fram kunskap och lyfta fram röster som andra aktörer, till exempel kommuner och myndigheter, inte har samma möjligheter att göra. Det kan handla om att beskriva hur boende i områden med socioekonomiska utmaningar upplever sina förutsättningar och behov, vilka intressen de har eller hur de vill vara delaktiga i ett samlat arbete för att minska de

negativa konsekvenserna av segregation i områden med socioekonomiska utmaningar.

Nedan följer ett antal reflektionsfrågor som är exempel på perspektiv som civilsamhället har förutsättningar att undersöka och belysa. Syftet med att exemplifiera övergripande reflektionsfrågor är att inspirera.

Exempel på reflektionsfrågor för att belysa segregationens nuläge, konsekvenser och orsaker:

- Hur är uppväxt- och levnadsvillkoren i området idag kopplat till exempelvis skola, boende, arbetsmarknad, delaktighet och trygghet?
- Vilka negativa konsekvenser medför segregationen i områden med socioekonomiska utmaningar? På individ-, områdes- eller strukturnivå?
- Vad är orsaken till segregationsproblemen? På områdes-, eller strukturnivå?
- Finns det några skillnader ur ett jämställdhetsperspektiv?
- Utifrån kunskapen, vad blir viktigt att åtgärda på områdesnivå? På strukturnivå?

Kunskap för att belysa frågeställningar kan hämtas från forskning, praktik eller erfarenheter från boende i områden med socioekonomiska utmaningar. Exempel:

- Genomgång av tidigare rapporter, undersökningar, forskning eller utredning.
- Samtal med företrädare för det offentliga, civilsamhället inklusive egna medlemmar samt andra aktörer lokalt.
- Samtal/dialog med boende i områden med socioekonomiska utmaningar.

Exempel på utfall:

- Nulägesbilder eller på andra sätt skriftliga sammanställningar där insamlat material bearbetas till slutsatser för fortsatt process.
- Kunskap om förändringar som behöver genomföras.

1.2. KUNSKAP OM INSATSER I SAMVERKAN PÅ LOKAL NIVÅ

Utöver kunskapsutveckling om nuläge, orsaker och konsekvenser kan det behövas kunskap om hur insatser eller civilsamhällets arbete i samverkan med andra aktörer fungerar.

Exempel på reflektionsfrågor:

- Om vad saknas det kunskap idag? Vilken kunskap behöver utvecklas gällande civilsamhällets roll i samverkan i arbetet på lokal nivå med att minska och motverka segregation?
- När och hur fungerar samverkan kring segregation mellan olika aktörer och civilsamhället respektive mellan civilsamhällets organisationer i områden med socioekonomiska utmaningar? Vilka förutsättningar krävs?
- Varför, när och hur blir åtgärder mot segregation i områden med socioekonomiska utmaningar långsiktiga? Hur kan det byggas vidare på?
- Följeforskning av faktiska insatser: fungerar det som vi utvecklar på avsett sätt? Eller behöver vi styra om? Verkar det leda till /åtgärda det vi vill att det ska leda till/åtgärda? Vad beskriver boende och andra aktörer med koppling till områdena fungerar bra idag respektive saknas?

Exempel på utfall:

- Kunskap om villkor, framgångsfaktorer och utvecklingsområden i civilsamhällets samverkan i arbete mot segregation på lokal nivå.
- Kunskap om huruvida insatser som genomförs leder till avsedda resultat samt stöd i att justera arbetet.

2. Strategisk samverkan och gemensamt agerande i områden med socioekonomiska utmaningar

I flera utvärderingsrapporter poängteras att samverkan lokalt för att utforma en gemensam nulägesbild ur ett segregationsperspektiv är betydelsefullt för att skapa engagemang och förankring hos aktörer på olika nivåer och inom olika verksamheter. Beroende på utgångsläge kan ett förberedande arbete behöva genomföras innan det går att samverka lokalt mot en gemensam nulägesbild och fortsatt gemensamt agerande.

Ett förberedande arbete handlar om att identifiera vilken befintlig verksamhet som bedrivs inklusive vilka aktörer det är som bedriver den, samt tillgängliga former för

samverkan (punkt 2.1). Därefter kan gemensamma diskussioner genomföras mellan berörda aktörer gällande problem, behov och åtgärder som behövs i områden med socioekonomiska utmaningar (punkt 2.2). Utifrån den gemensamma bilden kan strategisk samverkan och gemensamt agerande sedan ske mellan aktörer lokalt (punkt 2.3).

2.1. IDENTIFIERA VERKSAMHETER, AKTÖRER OCH FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR SAMVERKAN

Att identifiera förutsättningar för strategisk samverkan och gemensamt agerande lokalt är ett arbete som till exempel kan starta i att se över vilka verksamheter som bedrivs, vilka aktörer som är verksamma och vilka forum för samverkan som redan finns, exempelvis föreningsråd, lokala överenskommelser eller liknande. I arbetet kan det också ingå att föra dialog, utveckla relationer samt undersöka förutsättningarna att samverka kring segregation. Det kan handla om att inkludera arbete mot segregation i redan befintliga forum för samverkan.

Att få samverkan att bli produktiv kan ta tid eftersom det innebär att alla ska lära känna varandra. Samverkan kanske börjar som en uppvaktning där föreningen presenterar ett kunskapsunderlag med förslag till förändring, för att sedan övergå i dialoger kring gemensamt identifierade intressen. Till sist kan samtalen landa i ett partnerskap där parterna tillsammans kommer fram till vilka insatser för att minska och motverka segregation som ska genomföras på den lokala nivån.

Exempel på reflektionsfrågor:

- Vilka aktörer är verksamma på den lokala nivån? Vilken verksamhet bedrivs av vilka aktörer i området? Vilken samverkan eller samordning finns redan idag mellan exempelvis civilsamhälle, forskning, offentliga eller privata aktörer? Vad är aktörernas intresse och ingång i strategisk samverkan? Saknas något perspektiv eller någon aktör?
- Vilket ansvar har kommunen och vilka insatser gör kommunen redan idag för att bryta segregation? Vilka verksamheter, kompetenser, resurser och finansieringsmöjligheter finns hos olika förvaltningar? I vilken fas och med vilka frågor kan civilsamhället bidra med kunskap och expertis till arbetet?
- Hur får kommuner kännedom om de utmaningar som civilsamhället ser och det samlade arbetet i de aktuella områdena? Hur får ideella föreningar och stiftelser kännedom om kommunens arbete i det aktuella området? Hur arbetar kommunen med att tillvarata organisationernas kunskap och erfarenheter? Vilka befintliga kanaler, forum eller former finns? Hur fungerar de?

- Hur får ideella föreningar och stiftelser kännedom om varandras arbete i det aktuella området? Vilka vägar in finns? Finns det lokala mötesplatser eller allianser av civilsamhällesorganisationer?

Exempel på utfall:

- Kunskap om vad som pågår samt om verksamheternas och aktörernas upplevda förutsättningar, behov och möjligheter till samverkan/samordning i områden med socioekonomiska utmaningar.
- Kunskap om samarbetsystemet lokalt inklusive luckor och behov i det, med avseende på aktörskap eller verksamhet för att minska och motverka segregation.

2.2. ETABLERA GEMENSAM BILD AV PROBLEM, BEHOV OCH NÖDVÄNDIGA ÅTGÄRDER I OMRÅDEN MED SOCIOEKONOMISKA UTMANINGAR

För att minska och motverka segregation krävs det ett långsiktigt arbete där civilsamhällets organisationer agerar tillsammans med kommuner, myndigheter, näringsliv med flera. För att skapa förutsättningar för en sådan samverkan kan aktörerna behöva mötas och tillsammans diskutera exempelvis uppväxt- och levnadsvillkor i områden samt invånares erfarenheter och behov.

Organisationer som verkar lokalt kan tillsammans bidra med kunskap för att skapa en gemensam nulägesbild av problem och behov som grund för beslut om fortsatt gemensamt agerande för att minska och motverka segregationen på lokal nivå. I gemensamma samtal bidrar aktörer med sina olika perspektiv och ingångar.

Kommunen kan till exempel bidra med statistik över segregationens nuläge och kunskap om det samlade arbetet mot segregation inom kommunen eller regionen. Lokala myndigheter kan bidra med sakområdeskunskap och perspektiv från andra delar i landet. Forskare kan synliggöra segregationsmönster och utvecklingen över tid inom olika geografiska områden inom kommunen. Civilsamhället kan bidra till den samlade kunskapen om ett specifikt område samt om egna och andras insatser utifrån sin speciella expertis samt lokal- och målgruppskännedom. Näringslivet kan bidra med kunskap om vilka förutsättningar som behövs för att stimulera företagande.

Gemensamt kan lämpliga åtgärder identifieras och åtaganden göras.

Exempel på reflektionsfrågor i gemensamma samtal:

För att synliggöra olika perspektiv, kunskap och erfarenheter

- Hur skulle var och en beskriva uppväxt- och levnadsvillkoren/segregationsproblemet i området?
- Vilka likheter och skillnader finns i den samlade förståelsen för problemen, behoven, förutsättningarna och möjligheterna?
- Vilka förutsättningar, behov och möjligheter ser var och en i det aktuella området?
- Hur skulle var och en beskriva vilka långsiktiga åtgärder som behövs för att minska och motverka segregation i områden med socioekonomiska utmaningar?

För att etablera gemensam grund

- Vilken gemensam målbild har gruppen? På individ-, områdes- och strukturnivå? Övergripande eller inom en sektor (såsom utbildning, arbete, demokratisk delaktighet, jämställdhet, boendemiljö eller trygghet)?
- Vad är gruppens gemensamma ambition?
- Vilka insatser kan ske i samverkan för att nå målen? Vem gör vad och när?
- Är det någon ytterligare aktör som behöver involveras i arbetet? Finns det anledning att skapa en medborgardialog eller något liknande forum där invånarna inkluderas?
- Vilka resultat siktar gruppen mot på kort sikt och hur kan gruppen säkerställa att arbetet är på rätt väg?

För att undersöka långsiktighet och stimulera lärande

- Hur kan samverkan formaliseras för att bli långsiktig?
- Hur kan arbetet följas upp för att se till att intressenters behov beaktas och att processen är öppen och tillgänglig för alla?
- Hur kan arbetet följas upp för att säkra att insatser leder till vårt gemensamma mål?

Exempel på utfall från processen:

- En samlad bild av nuläge, behov av åtgärder och lämpliga insatser, en gemensam målbild eller en plan för samverkan och samordning.
- En strategi för samverkan kring långsiktiga åtgärder mot segregation i området.
- Planering för åtgärder mot segregation i samverkan mellan lokala aktörer i områden med socioekonomiska utmaningar.
- Planering för åtgärder mot segregation i samverkan med kommunen eller regionen.
- Struktur för hur civilsamhällets organisationer kan samverka strategiskt med övriga aktörer i arbetet med att minska och motverka segregation.

2.3. STRATEGISK SAMVERKAN LOKALT

För att få till långsiktiga åtgärder i områden med socioekonomiska utmaningar bör lokala aktörer eftersträva en samverkan sinsemellan – både mellan civilsamhällets organisationer, offentliga aktörer och det lokala näringslivet. Det bör även ske en samordning med andra liknande satsningar, såväl statliga och kommunala som lokala.

Kunskap och erfarenhet framhåller två avseenden som är särskilt effektiva för en långsiktig strategisk samverkan på lokal nivå:

- Samordning av civilsamhällets organisationer i områden med socioekonomiska utmaningar
- Samordning av civilsamhällets organisationer och kommunen i arbetet mot segregation//i områden med socioekonomiska utmaningar

När många organisationer vill göra insatser lokalt underlättar det med en koordinering av aktörer och verksamheter lokalt för att resurserna ska utnyttjas fullt ut. Koordinering av organisationer lokalt underlättar också för offentliga aktörer som har kontakt med organisationer.

Genom samordning kan organisationer dela information, erfarenheter och kunskaper med varandra. Det kan till exempel röra sig om omvärldsbevakning, informationsdelning, att hitta lösningar på problem eller att samverka i välfungerande metoder. Etablerade organisationer kan också stärka nyare rörelser och initiativ. Det kan också handla om att ta tillvara de lokala föreningar

som finns för att systematiskt bygga tryggare områden i samverkan med kommunen.

Kommunen har ett övergripande ansvar för situationen i bostadsområden samtidigt som ideella föreningar och stiftelsers roll är central, med särskilda möjligheter att agera för att minska de negativa konsekvenserna av segregation. Ideella föreningar och stiftelser kan underlätta kommunens strategiska samverkan med civilsamhället och uppgiften att involvera civilsamhället i det övergripande sektorsövergripande arbetet att minska och motverka segregation. I det arbetet kan det bli aktuellt att se över former för en mer strukturerad samverkan mellan den samordnande organisation lokalt och berörd kommun i fråga. En sådan form kan till exempel vara idéburet offentligt partnerskap (IOP).

Exempel på reflektionsfrågor:

- Ingår de insatser och aktörer som behövs inom ramen för den strategiska samverkan lokalt?
- Hanterar den strategiska samverkan relevanta problemen och utmaningar i området?
- Kan den strategiska samverkan lokalt formaliseras för att ytterligare stimulera långsiktighet?
- Hur kan arbetet följas för att se till att intressenters behov beaktas och att processen är tillgänglig för alla?
- Hur kan arbetet följas i syfte att det har nått de avsedda intressenterna och att det har lett till det önskade resultatet för samhället eller inte?
- Hur sprids erfarenheter vidare från det pågående arbetet?

Exempel på utfall av arbetet:

- Ett forum för koordinering av insatser och samverkan mellan aktörer lokalt med stöd i gemensam målbild
- Samordning av civilsamhällets organisationer och verksamheter inom ett område med socioekonomiska utmaningar
- Samordning mellan berörd kommun och civilsamhällets organisationer i områden med socioekonomiska utmaningar

Myndighetens roll i arbetet för att minska och motverka segregation

Delegationen mot segregation är en kunskapsmyndighet som ska fungera som en samordnande kraft och bidra till långsiktighet i arbetet för att minska och motverka segregation. Myndigheten har en viktig roll för att regeringens åtgärder mot segregation ska få genomslag och för uppföljning av arbetet.

Myndigheten bidrar gärna i arbetet inom civilsamhället och i civilsamhällets arbete med aktörer lokalt genom kunskaps- och utvecklingsstöd. Utvecklingsstödet handlar i mångt och mycket om att stödja samverkan mellan aktörer från olika sektorer och nivåer. Myndigheten bidrar även med kunskap om hur civilsamhällets organisationer kan arbeta med att minska och motverka segregation på ett effektivt och adekvat sätt.

I uppdraget som myndigheten har att ge stöd till samverkan och förändrings- och utvecklingsprocesser regionalt och lokalt kan det handla om att stödja processer mellan olika aktörer som tidigare inte har mötts och där ny kunskap behövs eller att främja erfarenhetsutbyten mellan aktörer som vill arbeta tillsammans med att minska och motverka segregation. Myndigheten kan även se till att frågorna som diskuteras lokalt får en relevans nationellt och vice versa.